

*М. В. Стырський,
к. е. н., доцент, доцент кафедри економічної теорії,
Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів*

МАКРОЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ КОНЦЕНТРАЦІЇ РИНКОВОЇ ВЛАДИ У БАНКІВСЬКОМУ СЕКТОРІ КРАЇН ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

*М. Styrskyi,
candidate of economic sciences, associate professor, associate professor of the department of economic theory, Ivan Franko
National University of Lviv, Lviv*

MACROECONOMIC ASPECTS OF THE CONCENTRATION OF MARKET POWER IN THE BANKING SECTOR OF THE EUROPEAN UNION

У статті досліджується вплив рівня конкуренції у банківському секторі країн Європейського Союзу на динаміку процентних ставок. Статистичну основу дослідження складають дані Світового банку та Європейського центрального банку про розвиток монетарної сфери економік країн Європи з 1997 по 2016 рр. З допомогою економетричного аналізу часових рядів отримано кількісні оцінки впливу концентрації ринкової влади та інших індикаторів розвитку банківського сектору на вартість кредитів та депозитів. Обчислено коефіцієнти еластичності реагування процентних ставок на коливання інтенсивності конкуренції в секторі банківських послуг та низки номінальних і реальних макроекономічних змінних для 14 країн. Встановлено, що процентні ставки часто слабше реагують на зрушення у розподілі ринкової влади, аніж на окремі параметри макроекономічного середовища. З'ясовано, що посилення конкуренції на ринку банківських послуг може спричиняти як зростання, так і зниження кредитних та депозитних процентних ставок.

In the article the influence of the level of competition in the banking sector of the European Union countries on the dynamics of interest rates is studied. The statistical basis of the study is composed of the data of the World Bank and the European Central Bank on the development of the monetary sphere of the economies of European countries from 1997 to 2016. With the help of econometric analysis of time series the quantitative estimates of the influence of the concentration of market power and other indicators of the development of the banking sector on the value of loans and deposits have been obtained. The coefficients of elasticity of the reaction of interest rates on the fluctuations of the intensity of competition in the banking services sector and a number of nominal and real macroeconomic variables for 14 countries have been calculated. It has been established that interest rates are often less responsive to shifts in the distribution of market power than on individual parameters of the macroeconomic environment. It is shown that the increase of competition in the market of banking services can cause both growth and decrease of loan and deposit interest rates.

Ключові слова: банківський сектор, конкуренція, ринкова влада, індекс Герфіндаля-Гіршмана, кредитна процентна ставка, депозитна процентна ставка.

Keywords: banking sector, competition, market power, Herfindahl-Hirschman index, lending interest rate, deposit interest rate.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Масштабне скорочення кількості кредитних інститутів, що позначило нинішній етап трансформації банківської системи України, цілком природно актуалізує питання спроможності наявних каналів непрямого фінансування національної економіки забезпечувати її стабільний розвиток. Адже виникають побоювання, що зменшення чисельності учасників фінансового ринку створюватиме живильне середовище для концентрації ринкової влади, а відтак, відкриватиме можливості маніпулювання вартістю кредитних та депозитних ресурсів з боку продуцентів фінансових послуг. Як наслідок, можуть стражда-

ти чутливі до процентних ставок видатки приватного сектору, а найперше — інвестиційні, мультиплікативний вплив котрих на темпи відновлення економіки важко переоцінити. І хоча, на думку низки українських дослідників [1; 2], рівень монополізації українського ринку банківських послуг далекий від критичної межі, вивчення чутливості процентних ставок до рівня конкуренції між кредитними інститутами становить чималий практичний інтерес. Особливо цінним у цьому сенсі виступає досвід Європейського Союзу, який об'єднує країни з різним рівнем розвитку та гармонізації економічних інститутів, що уможливорює ідентифікацію та порівняння потенційних

Таблиця 1. Результати регресійного аналізу визначників кредитних процентних ставок для помірно- та висококонцентрованих банківських ринків

Країна (період)	Регресори									
	<i>Inflation</i>	<i>GDS</i>	<i>Comparative Wealth</i>	<i>GNI/GDP</i>	<i>HHI</i>	<i>Bank Employment</i>	<i>Bank Branches</i>	<i>Скоригований R²</i>	<i>F-критерій</i>	<i>Автокореляція</i>
Чехія (1998-2016)	(+) ***	(-) ***	-	-	-	(+) *	-	0,864	39,13 ***	?
Бельгія (1998-2016)	-	(-) ***	(-) *	-	(+) ***	(-) ***	(+) ***	0,812	16,56 ***	ні
Латвія (1998-2016)	-	-	-	-	-	-	(-)	0,078	2,524	так
Словенія (1998-2016)	(+) ***	-	(-) ***	X	-	-	-	0,954	186,1 ***	ні
Словаччина (2002-2016)	-	-	-	X	(+) *	(-) **	(-) ***	0,616	8,496 ***	ні
Кіпр (1998-2016)	-	(-) ***	-	(-) **	-	-	(+) ***	0,894	51,71 ***	ні
Мальта (2000-2016)	(+) **	(+) **	(-) **	-	(+) ***	-	-	0,712	10,87 ***	ні
Фінляндія (1999-2016)	(+) ***	-	-	(+) *	(-) ***	-	-	0,852	33,71 ***	?
Фінляндія (1998-2016)	(+) ***	-	-	-	(-) ***	-	-	0,842	48,91 ***	так
Нідерланди (1998-2012)	(+) **	(+) ***	-	-	-	-	(+) ***	0,807	20,49 ***	ні
Греція (1998-2014)	-	(-) ***	-	-	(-) ***	-	(-) ***	0,611	9,365 ***	?
Естонія (2000-2016)	-	(-) **	(-) ***	-	(-) ***	-	(+) ***	0,872	28,32 ***	ні
Естонія (1999-2016)	-	(-) ***	(-) ***	X	(-) ***	-	(+) ***	0,917	47,8 ***	ні

Тут і нижче: символи (+) та (-) позначають виявлені значущий прямий чи обернений зв'язок між залежною змінною та регресором; X — видалення змінної з моделі (1) до початку розрахунків; ? — невизначеність щодо наявності чи відсутності автокореляції в моделі за критерієм Дарбіна-Вотсона; ***, ** та * — значущість на рівні 1%, 5% та 10% відповідно. Значення коефіцієнта детермінації та критерію Фішера заокруглено.

загроз, похідних від концентрації національних банківських ринків.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Ознайомлення бодай із частиною публікацій, які докладаються до вирішення зазначеної проблеми, дає підстави констатувати, що часто ядром досліджень є взаємозв'язок між конкурентністю банківських ринків та процентною маржею. Відправною ж точкою виступає гіпотеза, що наявність монополної влади дозволяє комерційним банкам збільшувати кредитні ставки, водночас занижуючи вартість депозитів. Її верифікація зазвичай здійснюється з допомогою панельних економетричних моделей із залученням чималих вибірок мікроданих щодо діяльності банківських установ. Так, У. Гунтер, Г. Кренн та М. Зігмунд на підставі 42000 спостережень активності кредитних інститутів Австрії за період із першого кварталу 1996 р. по другий квартал 2012 р. виявили прямий зв'язок між індексом Лернера (як індикатором ринкової влади) та розміром процентної маржі. Щоправда значущість індексу виявилася неоднаковою для різних груп банків [7]. Подібний взаємозв'язок для Німеччини, Іспанії, Італії та Великої Британії (1993—2000 рр.), а також Мексики (1993—2005 рр.) зафіксували іспанські дослідники [8; 9]. Для згаданих європейських країн принципове значення мали також фаза ділового циклу та інтегрованість у єврозону. Науковці, що в основу свого аналізу поклали альтернативні показники ринкової влади, як от індикатор Буна, теж констатували обернений зв'язок між процентною маржею і рівнем конкурентності банківських ринків [13].

Заслужують на пильну увагу також дослідження, націлені на пошук причин відмінностей у формуванні процентних ставок в різних національних економіках. Зокрема, З. Валко та Т. Райнігер виявили суттєву диференціацію процентних ставок в країнах Центральної і Східної Європи (Чехія, Угорщина, Польща, Словаччина) та країнах зони євро, приписавши їх причину валютним ринкам [14]. Вищу маржу для іноземних банків (порівняно з банками із резид-

дентним капіталом) в країнах, що розвиваються, зафіксовано в дослідженні 80 економік за 1988—1995 рр., що крім іншого враховувало структуру національних фінансів, явні та неявні форми оподаткування банків, низку інституційних індикаторів тощо [6]. Цікаво, що воно ж, як і низка інших, здійснених за участі А. Деміргюч-Кунт [4; 5], наголошує на важливості розмірів банківської системи. А точніше, висока конкуренція знижує процентну маржу в країнах, де банківські активи складають чималу частку ВВП, а концентрований капітал покращує фінансові результати кредитних інститутів та підвищує стабільність фінансової системи. Цей висновок перегукується із результатами наукового пошуку М.Т. Вальдеррами, яка наголошує на негативному, на противагу досвіду США, впливі невеликих банків на доступ до кредитів суб'єктів малого і середнього бізнесу Австрії [12].

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Відаючи належає аналітичній строгості і точності розглянутих мікроеконометричних досліджень, не можна оминати увагою низку аспектів, які потребують додаткового обговорення. Найперше, логіка підказує, що зміна розміру процентної маржі може бути наслідком як різно-, так і однонаправленого руху кредитних та депозитних ставок. Відтак, незайвим є з'ясування чинників, що є визначальними для вартості грошей як у кредитному, так і депозитному сегментах ринку банківських послуг. Крім того, розмір процентних ставок може суттєво різнитися залежно від схильності приватного сектора до боргового фінансування, доступності позикових коштів поза банківською системою, глибини проникнення кредитних інститутів у регіони тощо. Саме тому пропонується стаття має на меті отримати кількісні оцінки впливу концентрації ринкової влади в банківському секторі країн ЄС на процентні ставки з урахуванням низки чинників макросередовища.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Статистичну основу дослідження склали дані Світового банку та Європейського центрального банку про рівень

Таблиця 2. Результати регресійного аналізу визначників депозитних процентних ставок для помірно- та висококонцентрованих банківських ринків

Країна (період)	Регресори									
	<i>Inflation</i>	<i>GDS</i>	<i>Comparative Wealth</i>	<i>GNI/GDP</i>	<i>HHI</i>	<i>Bank Employment</i>	<i>Bank Branches</i>	Скорисований R ²	F-критерій	Автоскореляція
Чехія (1998-2016)	(+) ***	(-) **	-	-	-	(+) ***	-	0,919	69,14 ***	?
Бельгія (1998-2016)	-	-	(-) **	-	(+) ***	(-) **	(+) ***	0,685	10,78 ***	ні
Латвія (1998-2016)	(+) ***	-	(-) ***	(+) ***	(+) **	-	-	0,771	16,19 ***	ні
Словенія (1998-2016)	(+) ***	-	(-) ***	X	-	-	-	0,961	220,8 ***	ні
Словаччина (2002-2016)	-	-	(-) ***	X	-	-	-	0,872	96,29 ***	ні
Словаччина (1998-2016)	-	-	(-) ***	X	-	X	X	0,537	21,87 ***	так
Кіпр (1998-2016)	-	(-) ***	-	(-) *	-	(-) **	(+) ***	0,876	32,79 ***	ні
Фінляндія (1999-2016)	(+) *	-	(+) ***	-	(-) *	(-) *	-	0,738	13,0 ***	так
Нідерланди (1998-2012)	-	-	-	-	(+) ***	-	-	0,516	15,94 ***	ні
Греція (1998-2014)	-	(-) **	-	-	(-) ***	-	(-) ***	0,479	5,911 ***	?
Греція (1998-2016)	-	-	-	(+) **	-	(-) ***	(+) ***	0,703	15,17 ***	?
Естонія (2000-2016)	-	(-) **	-	-	-	-	(+) ***	0,773	28,18 ***	ні
Естонія (1999-2016)	-	-	-	X	-	-	(+) ***	0,689	38,6 ***	ні

розвитку банківського сектора та макроекономічні показники 28 країн з 1997 по 2016 рр., які наприкінці зазначеного періоду входили до складу ЄС [10; 11]. З них за підсумками 2016 року, виходячи із значень індексу Герфіндаля-Гіршмана, 13 країн характеризувалися низьким рівнем концентрації банківського ринку (згідно із загальноприйнятим підходом [3] відповідний індекс не перевищував 1000), 11 — помірним (від 1000 до 1800), а решта 4 (Литва, Нідерланди, Греція, Естонія) — високим (понад 1800). Варто зазначити, що вибірку довелося істотно звужити через відсутність у статистичних базах зазначених міжнародних фінансових інституцій вичерпного обсягу зіставних даних щодо низки країн за необхідний для отримання коректних статистичних оцінок проміжок часу. Тож з кола досліджуваних об'єктів повністю були вилучені такі країни: Австрія, Болгарія, Данія, Литва, Люксембург, Португалія, Румунія, Хорватія та Швеція. Крім того, для деяких країн, за браком відповідної інформації, подальші розрахунки здійснювалися лише для одного виду процентних ставок як пояснюваної змінної.

Оцінювання впливу рівня конкуренції в банківському секторі на розмір процентних ставок для кожної із країн здійснювалося на основі лінійного регресійного рівняння (1) за методом найменших квадратів:

$$Interest_t = a_0 + a_1 \cdot Inflation_t + a_2 \cdot GDS_t + a_3 \cdot ComparativeWealth_t + a_4 \cdot GNI / GDP_t + a_5 \cdot HHI_t + a_6 \cdot BankEmployment_t + a_7 \cdot BankBranches_t + \varepsilon_t \quad (1),$$

де $Interest_t$ — номінальна кредитна чи депозитна ставка в країні для року t ;

$Inflation_t$ — темп приросту цін; для уникнення двозначностей в інтерпретації змінної її значення обчислені на підставі середнього геометричного індексу споживчих цін та дефлятора ВВП; як вихідна гіпотеза приймається твердження про прямий зв'язок між номінальною процентною ставкою та темпом інфляції;

GDS_t — валові внутрішні заощадження (% ВВП); в класичному випадку зростання рівня внутрішніх заощаджень створює додатковий тиск на депозитному ринку, що дозволяє знижувати вартість депозитів, а також збільшує вагу небанківських форм фінансування приватного сектора, знижуючи кредитні ставки;

$ComparativeWealth_t$ — відношення ВВП на душу населення для досліджуваної країни до подушного ВВП Європейського Союзу (за паритетом купівельної спроможності); змінна є відображенням динаміки порівняльного (з іншими країнами спільноти) добробуту і кредитних ризиків, тож відповідає за циклічний складник процентних ставок; для країн, що впродовж відповідного періоду набували членства в ЄС чи єврозоні вона ілюструє також ефект поглиблення євроінтеграції;

GNI/GDP_t — відношення валового національного доходу до валового внутрішнього продукту країни; виступає індикатором схильності мешканців країни до використання належних їм ресурсів за кордоном та інтенсивності залучення ресурсів інших країн;

HHI_t — середнє значення індексу Герфіндаля-Гіршмана, обчисленого на підставі вартості активів кредитних інститутів відповідної країни; тестується розглянута вище гіпотеза про обернений зв'язок між рівнем концентрації ринкової влади на кредитному і депозитному ринках та відповідними процентними ставками;

$BankEmployment_t$ — середня чисельність працівників кредитних інститутів країни у розрахунку на 1000 осіб економічно активного населення;

$BankBranches_t$ — середня кількість відділень кредитних інститутів-резидентів у розрахунку на 1000 осіб економічно активного населення; як і попередня, ця змінна водночас віддзеркалює глибину охоплення населення країни банківськими послугами та потенційний рівень затрат на ведення банківського бізнесу;

ε_t — випадкова величина.

Результати першого етапу дослідження наведено у таблицях 1—3.

Окрім країни представлено двічі, оскільки відповідні розрахунки іноді доводилося виконувати повторно. Найчастіше йшлося про забезпечення порівнянності результатів, отриманих для депозитних та кредитних ставок.

Крім того, повторний перегляд моделі допускався в тому випадку, якщо регресор, який зумовлював скорочення досліджуваного ряду динаміки для країни, виявлявся незначущим. У цьому разі відповідна змінна вилучалася із структури моделі (1), а тривалість відповідних спостережень збільшувалася.

Слід зазначити, що чимало отриманих у результаті регресійного аналізу рівнянь, попри виявлені значущі коефі-

Таблиця 3. Результати регресійного аналізу визначників процентних ставок для низькоконцентрованих банківських ринків

Країна (період)	Регресори									
	<i>Inflation</i>	<i>GDS</i>	<i>Comparative Wealth</i>	<i>GNI/GDP</i>	<i>HHI</i>	<i>Bank Employment</i>	<i>Bank Branches</i>	<i>Скорисований R²</i>	<i>F-критерій</i>	<i>Автокореляція</i>
Кредитні ставки										
Німеччина (1998-2016)	-	-	(+)***	-	(-)**	-	-	0,8	37,09***	?
Велика Британія (1998-2014)	-	(+)***	-	-	-	(+)***	-	0,91	82,04***	ні
Італія (1998-2016)	(+)***	(-)*	(-)**	-	-	(+)**	(-)**	0,808	16,12***	?
Франція (1998-2016)	(+)**	-	(+)**	-	-	-	(+)**	0,289	3,44**	?
Ірландія (2000-2016)	(+)*	(-)*	(+)*	-	-	(-)**	-	0,556	5,998***	?
Польща (2001-2016)	(+)**	-	(-)**	X	-	(+)**	-	0,806	21,76***	ні
Угорщина (2000-2016)	(+)**	-	(-)**	-	(-)**	(+)**	-	0,906	39,62***	?
Угорщина (1998-2016)	(+)**	(-)*	-	-	-	-	X	0,85	51,9***	ні
Іспанія (1998-2016)	(-)**	(+)**	(-)**	-	-	(-)**	(+)**	0,8	15,4***	ні
Депозитні ставки										
Німеччина (1998-2016)	-	(+)***	-	-	(-)**	(+)**	(-)**	0,888	36,78***	ні
Італія (1998-2016)	(+)**	(-)*	(-)**	-	-	(+)*	(-)**	0,242	2,146	?
Франція (1998-2016)	(+)**	-	-	-	(+)**	(+)**	(-)**	0,91	46,72***	ні
Польща (2001-2016)	(+)*	-	(-)**	X	(+)**	(+)**	-	0,840	20,69***	ні
Угорщина (2000-2016)	(+)**	(-)**	-	-	-	-	-	0,841	43,41***	?
Угорщина (1998-2016)	(+)**	(-)**	-	-	-	-	X	0,84	48,22***	ні
Іспанія (1998-2016)	(+)*	(+)*	(-)**	(-)**	(+)**	(+)**	-	0,914	32,75***	?

Таблиця 4. Еластичність процентних ставок, обчислена на підставі коефіцієнтів рівнянь регресії з точністю до сотих

Країна (період)	Регресори						
	<i>Inflation</i>	<i>GDS</i>	<i>Comparative Wealth</i>	<i>GNI/GDP</i>	<i>HHI</i>	<i>Bank Employment</i>	<i>Bank Branches</i>
Кредитні ставки							
Велика Британія (1998-2014)	-	4,18	-	-	-	4,56	-
Польща (2001-2016)	0,19	-	-2,55	X	-	6,69	-
Угорщина (1998-2016)	0,56	-0,9	-	-	-	-	X
Іспанія (1998-2016)	-0,23	6,28	-8,76	-	-	-8,62	10,91
Бельгія (1998-2016)	-	-1,96	-4,53	-	0,58	-3,15	1,51
Словенія (1998-2016)	0,43	-	-3,65	X	-	-	-
Словаччина (2002-2016)	-	-	-	X	2,11	-2,72	-2,43
Кіпр (1998-2016)	-	-0,68	-	-1,21	-	-	0,99
Мальта (2000-2016)	0,11	1,01	-3,6	-	0,64	-	-
Нідерланди (1998-2012)	0,28	5,06	-	-	-	-	0,81
Естонія (2000-2016)	-	-1,49	-1,06	-	-1,21	-	1,09
Естонія (1999-2016)	-	-1,32	-0,91	X	-1,09	-	1,02
Депозитні ставки							
Німеччина (1998-2016)	-	6,43	-	-	-1,52	19,38	-4,07
Франція (1998-2016)	0,32	-	-	-	1,08	15,18	-2,84
Польща (2001-2016)	0,29	-	-2,98	X	2,17	8,84	-
Угорщина (1998-2016)	0,62	-2,2	-	-	-	-	X
Бельгія (1998-2016)	-	-	-24,12	-	2,67	-10,87	7,47
Латвія (1998-2016)	0,49	-	-2,18	26,68	3,04	-	-
Словенія (1998-2016)	0,8	-	-3,88	X	-	-	-
Словаччина (2002-2016)	-	-	-8,27	X	-	-	-
Кіпр (1998-2016)	-	-2,3	-	-2,51	-	-1,74	3,03
Нідерланди (1998-2012)	-	-	-	-	551,14	-	-
Естонія (2000-2016)	-	-3,21	-	-	-	-	2,41
Естонія (1999-2016)	-	-	-	X	-	-	2,41

цієнти при незалежних змінних, виявилися незадовільними через автокореляцію залишків або невпевність щодо її наявності чи відсутності (див. табл. 1—3). Оскільки в цьому разі значення отриманих коефіцієнтів не можуть розглядатися як вірогідні, подальше дослідження здійснювалося лише щодо країн, рівняння регресії для яких не містили автокореляції. Для них на підставі відповідних коефіцієнтів при регресорах, а також середніх значень залежних і незалежних змінних, обчислено коефіцієнти еластичності (міри реагування пояснюваних змінних на однопроцентну зміну регресора) (табл. 4).

Узагальнюючи виявлені форми та інтенсивності зв'язку між пояснюваними змінними та регресорами, доречно звернути увагу на такі моменти. По-перше, рівень концентрації ринкової влади у банківському секторі дійсно виявився значущим для кредитного сегмента фінансового ринку низки країн, причому в більшості випадків вплив виявився сподіваним — що менша конкуренція, то вищі відповідні процентні ставки. Виняток склала Естонія, де, як можна судити із значень коефіцієнтів еластичності, концентрація капіталу в банківській сфері для досліджуваного періоду сприяла зниженню вартості кредитів. Ймовірно, йдеться саме про той випадок, коли розміри банківської системи визначають її спроможність встановлювати прийнятні для бізнесу процентні ставки. Не слід скидати із рахунку і той факт, що в досліджуваній групі Естонія виявилася лідером за рівнем концентрації банківського сектору (індекс Герфіндаля-Гіршмана за підсумками 2016 р. досяг 2406 [10]). Натомість процентні ставки депозитного ринку, окрім Німеччини, реагували на посилення монополізації банківського сектору всупереч базовій гіпотезі, що вимагає додаткового якісного аналізу особливостей конкуренції в сегменті банківських вкладів.

По-друге, як з'ясувалося, зрушення у розподілі ринкової влади в банківському секторі часто позначалися на розмірі процентних ставок меншою мірою, аніж окремі параметри макроекономічного середовища (див. табл. 4).

Виняток продемонструвала лише гіперреакція ставок депозитного ринку Нідерландів, банківська система якої теж належить до високомонополізованих.

ВИСНОВКИ

Результати проведеного дослідження дають підстави стверджувати, що проблема впливу концентрації ринкової влади в банківському секторі на вартість депозитів та кредитів є не настільки тривіальною, як може здатися на перший погляд. Адаже множинність параметрів макросередовища, здатних коригувати напрям руху процентних ставок, може ускладнювати завдання ідентифікації значущості конкуренції для ціноутворення на ринку банківських послуг. До того ж інтерпретація форми взаємозв'язку між банківської конкуренції, як і макроекономічних чинників, та процентних ставок потребує не менших дослідницьких зусиль, аніж його кількісний аналіз.

Література:

1. Остролюцький М. Концентрація банківського сектору: оцінка та аналіз / М. Остролюцький, Т. Мельник // Вісник Національного банку України. — 2012. — № 5 (195). — С. 35—39.
2. Рашкован В. Концентрація банківської системи України: міфи та факти / В. Рашкован, Р. Корнелюк // Вісник Національного банку України. — 2015. — № 234. — С. 6—38.
3. Суторміна К.М. Оцінка індикаторів концентрації ринкової структури банківської системи України / К.М. Суторміна // Бізнес Інформ. — 2014. — № 6. — С. 330—335.
4. Beck T. Bank concentration and crises / T. Beck, A. Demirguc-Kunt, R. Levine // NBER Working Paper. — 2003. — No. w9921. — 43 p.
5. Beck T. Bank concentration and fragility: impact and mechanics / T. Beck, A. Demirguc-Kunt, R. Levine // NBER Working Paper. — 2005. — No. w11500. — 55 p.
6. Demirguc-Kunt A. Determinants of commercial bank interest margins and profitability: some international evidence / A. Demirguc-Kunt, H. Huizinga // World Bank Policy Research Working Paper. — 1999. — No. 1900. — 38 p.
7. Gunter U. Macroeconomic, market and bank-specific determinants of the net interest margin in Austria / U. Gunter, G. Krenn, M. Sigmund // OeNB Financial stability report. — 2013. — № 25. — S. 87—101.

8. Maudos J. Factors explaining the interest margin in the banking sectors of the European Union / J. Maudos, J. F. de Guevara // Munich Personal RePEc Archive Paper. — 2003. — No.15252. — 27 p. [Electronic resource] Mode of access: <http://mpira.ub.uni-muenchen.de/15252> (viewed on April 3, 2017).

9. Maudos J. The determinants of net interest income in the Mexican banking system: an integrated model / J. Maudos, L. Solisa // Munich Personal RePEc Archive Paper. — 2009. — No.15257. — 30 p. [Electronic resource] Mode of access: <http://mpira.ub.uni-muenchen.de/15257> (viewed on April 3, 2017).

10. The European Central Bank Statistical Data Warehouse: SSI — Banking Structural Financial Indicators / [Electronic resource]: [Web-Site] Mode of access: <http://sdw.ecb.europa.eu/browse.do?node=9689719> (viewed on April 3, 2017). — Title from the screen.

11. The World Bank: Indicators / [Electronic resource]: [Web-Site] Mode of access: <http://data.worldbank.org/indicator> (viewed on April 3, 2017). — Title from the screen.

12. Valderrama M. T. Bankenstruktur und Investitionsverhalten in Osterreich — Empirische Evidenz / Maria Teresa Valderrama // Berichte und Studien der OeNB. — 2003. — № 1. — S. 180—201.

13. Van Leuvensteijn M. Impact of bank competition on the interest rate pass-through in the Euro area / M. Van Leuvensteijn, Ch. K. Sorensen, J. A. Bikker, A. van Rixtel // Banco de Espana Working Paper. — 2008. — No. 0828. — 38p.

14. Walko Z. Zinsmargen im Kredit- und Einlagengeschäft in vier neuen Mitgliedstaaten (NMS-4) der Europäischen Union / Z. Walko, T. Reiniger // OeNB Finanzmarktstabilitätsbericht. — 2004. — № 8. — S. 64—83.

References:

1. Ostrolutskyi, M. and Melnyk, T. (2012), "Banking sector concentration: estimate and analysis", *Visnyk Natsionalnoho Banku Ukrainy*, vol. 5 (195), pp. 35—39.
 2. Rashkovan, V. and Kornyluk, R. (2015), "Concentration of Ukraine's banking system: myths and facts" (2015), *Visnyk Natsionalnoho Banku Ukrainy*, vol. 234, pp. 6—38.
 3. Sutormina, K. M. (2014), "Evaluation of indicators of the market structure concentration of Ukraine's banking system", *Business Inform*, vol. 6, pp. 330—335.
 4. Beck, T. Demirguc-Kunt, A. and Levine, R. (2003), "Bank concentration and crises", *NBER Working Paper*, vol. w9921, pp.1—43.
 5. Beck, T. Demirguc-Kunt, A. and Levine, R. (2005), "Bank concentration and fragility: impact and mechanics", *NBER Working Paper*, vol. w11500, pp. 1—55.
 6. Demirguc-Kunt, A. and Huizinga, H. (1999), "Determinants of commercial bank interest margins and profitability: some international evidence", *World Bank Policy Research Working Paper*, vol. 1900, pp.1—38.
 7. Gunter, U. Krenn, G. and Sigmund, M. (2013), "Macroeconomic, market and bank-specific determinants of the net interest margin in Austria", *OeNB Financial stability report*, vol. 25, pp. 87—101.
 8. Maudos, J. and de Guevara, J. F. (2003), "Factors explaining the interest margin in the banking sectors of the European union", *Munich Personal RePEc Archive Paper*, [Online], vol.15252, available at: <http://mpira.ub.uni-muenchen.de/15252> (Accessed 3 April 2017).
 9. Maudos, J. and Solisa, L. (2009), "The determinants of net interest income in the Mexican banking system: an integrated model", *Munich Personal RePEc Archive Paper*, [Online], vol. 15257, available at: <http://mpira.ub.uni-muenchen.de/15257> (Accessed 3 April 2017).
 10. The European Central Bank Statistical Data Warehouse (2017), SSI — Banking Structural Financial Indicators, available at: <http://sdw.ecb.europa.eu/browse.do?node=9689719> (viewed on 3 April, 2017).
 11. The World Bank (2017), Indicators, available at: <http://data.worldbank.org/indicator> (Accessed 3 April 2017).
 12. Valderrama, M. T. (2003), "Bankenstruktur und Investitionsverhalten in Osterreich — Empirische Evidenz", *Berichte und Studien der OeNB*, vol. 1, pp. 180—201.
 13. Van Leuvensteijn, M. Sorensen, Ch. K. Bikker, J. and van Rixtel, A. (2008), "Impact of bank competition on the interest rate pass-through in the Euro area", *Banco de Espana Working Paper*, vol. 0828, pp. 1—38.
 14. Walko, Z. and Reiniger, T. (2004), "Zinsmargen im Kredit- und Einlagengeschäft in vier neuen Mitgliedstaaten (NMS-4) der Europäischen Union", *OeNB Finanzmarktstabilitätsbericht*, vol.8, pp. 64—83.
- Стаття надійшла до редакції 14.08.2017 р.*